

Land og et Antal større som dobbelte Huse paa 6 Tr. Land. Der stilles som Betingelse for at opnaa Udgang til Nedlæggeelse af en Bondegaard eller Sammenlægning af en Bondegaard med anden Jord, at saadant skete, og at det skulde komme samtlige Husmænd i den paagældende By til gode. Dette blev som agt efterhaanden skrevet i Glemmebogen i Lovet af Begyndelsen af dette Aarhundrede, idet der kun blev nogle Rester tilbage i Forordningerne af 1815 og 1819 — og det er for saa vidt endnu gældende Ret, som det kun er sat ud af Kraft ved Praksis — ifølge hvilke der, for at man skulde kunne opnaa Ret til Udstykning under visse Grænser, skulde henlægges Jord, som efterhaanden kunde blive indstrænket til et ent it Hus. Jeg minder om dette, fordi de vil forklare en ganske mærkelig Misforstaaelse, som er kommen til Orde her i Gaar, og som er kommen stærkt til Orde i Pressen, nemlig en Misforstaaelse af Ordet „Pligthus“. De hørte jo, med hvilken Kraft det blev ført frem i Gaar, at der i dette Navn „Pligthus“ skulde ligge et Slags Slavemærke for dem, der overtog disse Huse. Men jeg vil gøre den ærede Taler opmærksom paa, at Udtrykket „Pligthus“ er et historisk Begreb, som er saa langt fra at lægge noget Slavemærke eller Baand paa den paagældende Husejer, at det netop udtrykkeligt og udelukkende sigter til at lægge Baand paa de paagældende Nabogaardmænd. Det, der menes med Ordet „Pligthus“, er, at Naboerne ikke skulle have Lov til at sluge et saadant Hus. Men desværre have vi jo set praktiseret i stort Omfang i Virkeligheden, at saadanne Pligthuse ere bleven slugte af deres Naboer. Jeg tror, at naar det ærede Medlem lægger Mærke til Ordets historiske Betydning, vil han ikke blive saa forfrækket over dette. Men De vide jo alle, mine Herrer, i hvilken Grad et Stiford kan komme til at gøre Fortrød, og jeg vilde, oprigtig talt, have ønsket, at den højtærede Minister havde undgaaet at bruge dette Ord, thi blot dette, at dette Stiford er blevet kastet ud baade her i Salen og uden for den, kan komme til at gøre en ganske mærkelig Fortrød. Kunde vi derfor enes om at lade Udtrykket „Pligthus“ udgaa, tror jeg, at det allerede for saa vidt vilde være hensigtsmæssigt. Jeg minder imidlertid om, at Tanken dermed var noget ganske andet end det, som det ærede Medlem for Aarhus Amts Bde Valgtreds (Harald Jensen) saa stærkt pointerede.

Vi se, at i Begyndelsen af vor Forfatningsperiode omkring Aarene 1848—50 kom der ligesom Liv igen i Spørgsmaalet om at

imødekomme Kravene fra Arbejdernes og Husmændenes Side, og dette sandt sit Udtryk i de meget bekendte Foranstaltninger, dels Kommissoriet af 1849, dels det endelige Lovforslag af 1851. Hermed gaar imidlertid Sagen ud af Verden igen. I 50-erne seereden Politit, som man har betegnet som laissez-aller-Polititken, da hver skulde passe sig selv, og enhver var nok for sig, og det gaar jo gennem alt i den Grad, at Administrationen endog dristede sig til at sætte Forordninger ud af Kraft ad administrativ Vej, og efterhaanden har man saa lagt hele den Opgave paa Hylde.

Det var efter denne Forhistorie, at man her i Tinget tog Sagen op i 1890, og Udslaget deraf var det ogsaa i Gaar omtalte Forslag om Tilvejebringelsen af Havelodder til Husmænd. Det er blevet ligesom moderne at trække paa Skuldrene ad dette Forslag, som om det var noget ganske ubetydeligt og uvæsentligt, der her var Tale om. Jeg vil gøre ærede Medlemmer opmærksomme paa, at dette Forslag havde et langt videre rækkende Omfang end det, som her foreligger, og deri laa dets Princip. Det tilsigtede ikke Tilvejebringelsen af visse ny Husmandsstader i større eller mindre Omfang, men det tilsigtede at staffe samtlige Indsiddere og jordløse Husmænd en lille Lod. Det tilsigtede ikke — saa begrænset med Hensyn til Jorden, som det var — at gøre nogen væsentlig Forandring i de paagældendes finansielle eller økonomiske Stilling, men det tilsigtede at stabe en væsentlig Forandring i deres, om jeg saa maa sige, sociale Stilling eller Familiestilling. Det tilsigtede at staffe dem et hyggeligt Hjem. De vide, hvilken Betydning det har, om et Hus er fuldstændig jordløst, om der kun er en Vejlighed med en enkelt Stue, hvor Arbejderen sidder, eller om han har et fast Hjem med dertil hørende Havelod. Jeg tror, at denne Side af Sagen havde en større Vægt og Betydning, end der efterhaanden blev tillagt den, men det principielle derved var dette, at man virkelig fra alle Sider — og den Gang fra Regeringens Side saavel som fra Fler-tallets her i Salen, baade af Højre og af Venstre — var imod ikke at lade denne Opgave omfatte samtlige jordløse Husmænd og Indsiddere her i Landet, med en positiv Ret for dem til at kræve Tilvejebringelsen af disse Lodder. Og man gik endnu et Skridt videre og et principielt overordentlig vigtigt Skridt, som maatte være en Følge af, at man udstrakte Retten til alle, idet man gav Udgang til at erhverve disse Jordlodder ved Ekspropriation. Jeg saa deri en